

ivo van hove schittert met romeinse ‘ten oorlog’

De Morgen, Wouter Hillaert, 21 jun 07

‘Romeinse tragedies’ toont politiek als wankele oefening tussen persoonlijke drijfkracht en landsbelang

Minutenlang applaus en gefluit weerklonken zondag in de Amsterdamse Stadsschouwburg, na de zes uur durende marathonpremière van Ivo Van Hoves Romeinse tragedies. Zelden voelde theater zo relevant.

De bewerking door Toneelgroep Amsterdam van Shakespeares Coriolanus, Julius Caesar en Antonius en Cleopatra ontwart secuur de actuele knoop van macht, media en populisme.

“Ik voel helemaal niet de behoefte om Pim Fortuyn live op de scène te zetten, daar zijn tv en kranten veel scherpere media voor. Theater is de plek voor verdiepende reflectie, niet voor instinctreacties”, zo verweerde Van Hove zich ooit tegen het verwijt van onder meer Johan Simons dat hij in woelige politieke tijden enkel huwelijksdrama’s ensceneerde. Hij vervolgde: “Ik heb ook op de Dam gestaan na de moord op Van Gogh. Alleen heb ik daar in mijn theater niets rechtstreeks over te vertellen. Wel onrechtstreeks, achteraf.”

Dat achteraf lijkt nu aangebroken. Als Marcus Antonius (Hans Kesting) na de moord op Julius Caesar zijn retorische trukendoos opentrekt om het Romeinse volk voor zich te winnen ten koste van Brutus, sleurt hij daarvoor zelfs de dode Caesar voor de camera’s. De kale knikker van Hugo Koolschijn roept in Nederland maar één beeld op: het is de geknakte kop van Pim, als een Caesar gestuit in zijn opmars naar de macht. Maar wat Van Hove hier veel meer interesseert, is de rechtgeaarde twijfel van moordenaar Brutus vóór de moord: wat met individuen die de democratische ladder opklimmen om ze, eens boven, onder zich af te zagen?

Van zulke herkenbare kwesties zit het vol in deze drie tragedies (1599-1608), waarmee Shakespeare een beeld schetste van de roerige overgangstijd van de representatieve republiek naar het dictatoriale keizerrijk. Zo spiegelt de heftige strijd van oorlogsheld Coriolanus (Fedja van Huêt) tegen de volkstribunen niet alleen het verzet van rebellenleiders tegen een opgedrongen democratiseringsproces, maar vormt ze net zo goed een geloofwaardige

argumentatie tegen overdreven populisme hier. Wie vertegenwoordigt juist het volk? En met welk doel? Romeinse tragedies toont het politieke bedrijf als een erg wankel oefening tussen persoonlijke drijfkracht en het algemene landsbelang, en dissecteert feilloos het misbruik van beide principes.

Waar vorige Shakespeareactualisering en als Het temmen van de feeks meteen partij trokken voor een of andere rol, dient Van Hoves modernisering nu net de complexiteit van de verschillende standpunten. Romeinse toga's zijn door Lies Van Assche vervangen door allemaal dezelfde grijze pakken van de correcte politiek, terwijl het decor van Jan Versweyveld het midden houdt tussen een hotellobby en het informele salon van een congrescentrum. Eilandjes met gerieflijke divans, bescheiden flatscreens en muurklokken die de tijd over de hele wereld aangeven: het zijn de inwisselbare knusse plekken van de globale netwerksamenleving en de politieke fluisterlobby. Niemand laat zich meteen plaatsen voor of tegen een beter bestuur.

“Weer tijd voor een ombouw, broodjes zijn te verkrijgen aan de bar op scène, en aan de internetstand kunt u uw mail checken.” Tijdens korte pauzes van vijf minuten leidt een microfoonstem het publiek tot in het hart van Van Hoves geniale concept: het publiek kan vrij in en uit lopen, en kiezen voor een plekje in het decor of in de zaal. Het hoge politieke spel speelt zich dus af tussen het volk, maar is nog het best te volgen op de monitoren die overal verspreid staan. Ze dienen niet gewoon meer een extra blik zoals in Opening Night, maar creëren met vormcitaten uit het wereldnieuws mee betekenis: schokkerige beelden bij opstootjes, korrelige stills voor lijken die vallen, strakke hoeken bij debatten als in De zevende dag. The media are the message. Zelden is zo objectief getoond hoe tv de politiek manipuleert, en de politiek de tv.

Ontmaskerd

Romeinse tragedies waaiert wat vaag uit als Van Hoves dramaturgische lijn van publieke clash naar zijn geliefde battle of the sexes uiteindelijk uitkomt bij de anarchistische passie tussen Antonius en Cleopatra. Maar zelfs dat laatste lange uur met een pathetische Chris Nietvelt doet niks af aan de krachttoer die Van Hove hier presteert. De beste vormgever en acteurs van de lage landen had hij al. Een pienter inzicht in de spankracht van klassiekers ook. Maar met deze trilogie, op livemuziek van Blindman, zet hij al die ingrediënten ineens in om zijn maatschappij inzichtelijk én discutabel te maken. Je raakt er achteraf niet over uitgepraat. Recht voor z'n raap Dedecker, manager Verhofstadt, cowboy Bush: allemaal hebben we ze zien passeren, oreren en ontmaskerd zien worden. Dat een regisseur dat vandaag met theater nog vermag: petje af!